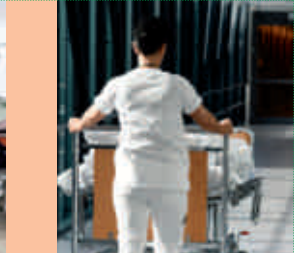

Innhold

1 Pasient- og brukerforløp 8

Pasientens opphold i sykehus 10

Pakkeforløp 11

Riktig behandling 15

Planlagt innleggelse 16

Portørens rolle 18

2 Identifisere og rapportere fysiske og psykiske behov 20

Grunnleggende fysiske og psykiske behov 22

Fysiske behov 22

Psykiske behov 22

Sosiale behov 23

Kulturelle behov 23

Åndelige behov 24

Identifisere fysiske og psykiske behov 25

Rapportere om fysiske og psykiske behov 27

3 Observere og rapportere endringer 30

3a Å være syk 32

Hva er sykdom? 33

Å være akutt syk 33

Å være kronisk syk 34

Helse og sykdom 35

Innleggelse i institusjon 35

3b Sirkulasjonssystemet 37

Hjertet 39

Blodårene 39

Det store og det lille kretsløpet 41

Blodet 42

Vanlige symptomer fra sirkulasjonssystemet 43

Forandringer i puls 43

Blodtrykk 45

Høyt blodtrykk 47

Lavt blodtrykk 47

Sirkulasjonssvikt 48

Angina pectoris 49

Hjerteinfarkt 52

Hjertesvikt 54

Lungeemboli 55

Leukemi 56

3c Respirasjonssystemet 59

De øvre og de nedre luftveiene 61

Lungene 62

Gassutvekslingen i lungene 62

Respirasjonen 63

Vanlige symptomer fra respirasjonssystemet 64

Pustevansker 64

Hoste og oppspytt 68

Influenza 69

Årsaker 69

Symptomer og observasjon 70

Undersøkelser og diagnose 70

Forebygging og behandling 70

Komplikasjoner og prognose 70

Lungebetennelse 71

Årsaker 71

Symptomer og observasjon 72

Forebygging og behandling 72

Tuberkulose 73

Årsaker 73

Symptomer og observasjon 73

Undersøkelser og diagnose 74

Forebygging og behandling 74

Lungekreft 75

Årsaker 75

Symptomer og observasjon 75

Astma 76

Symptomer og observasjon 77

KOLS 78

Symptomer og observasjon 78

Komplikasjoner og prognose 79

3d Muskler og skjelett 83

Bevegelsesapparatet 84

Skjelettet 84

Muskelsystemet 86

Isjias 87

Årsaker 87

Symptomer og observasjon 87

Undersøkelser og diagnose 87

Revmatiske sykdommer 88

Slitasjegikt 88

Symptomer og observasjon 88

Leddgikt 89

Osteoporose 90

Symptomer og observasjon 90

Undersøkelser og diagnose 90

Hoftebrudd 91

Symptomer og observasjon 91

Brudd 92

Forebygging og behandling 92

Komplikasjoner og prognose 92

Observasjoner 94

3e Urinveier og kjønnsorganer 95

Urinsystemet 96

- Urinveienes oppbygning og funksjon 96
- Nyrenes funksjon 97

Vanlige symptomer fra urinsystemet 98

- Forandringer i urin og urinlatingsmønster 98
- Observasjon 99
- Ufrivillig urinlating 99
- Observasjon 99

Urinveisinfeksjon 100

- Risikofaktorer 100
- Symptomer og observasjon 100

Nyrestein 101

- Symptomer og observasjon 101
- Undersøkelser og diagnose 101

Kronisk nyresvikt 102

- Symptomer og observasjon 102
- Forebygging og behandling 102

Forstørret prostata 103

- Undersøkelser og diagnose 103
- Forebygging og behandling 103
- Komplikasjoner og prognose 103
- Observasjoner 104
- Tiltak 104

Prostatakreft 105

- Årsaker 105
- Symptomer og observasjon 105
- Undersøkelser og diagnose 105
- Forebygging og behandling 105
- Komplikasjoner og prognose 105

3f Fordøyelsessystemet 106

Fordøyelsessystemet 107

- Enzymer i fordøyelssevæskene bryter ned maten 108
- Næringsstoffene går over i blodet 109

Vanlige symptomer 110

- Kvalme og brekninger 110
- Diaré 112

Gallesteinsykdom 113

- Symptomer og observasjon 113
- Undersøkelser og diagnose 113

Ulcerøs kolitt 114

- Symptomer og observasjon 114
- Undersøkelser og diagnose 114

Crohns sykdom 115

- Symptomer og observasjon 115
- Undersøkelser og diagnose 115

Kreft i tykktarmen 116

- Symptomer og observasjon 116
- Undersøkelser og diagnose 116

3g Hormonsystemet 117

Diabetes 122

- Hva er type 1-diabetes? 122
- Undersøkelser og diagnose 123
- Hva er type 2-diabetes? 123
- Årsaker 123
- Symptomer 124
- Undersøkelser og diagnose 124
- Forebygging og behandling 124
- Akutte komplikasjoner 125

3h Nervesystemet 126

Nervesystemet 127

Sentralnervesystemet og det perifere nervesystemet 128

- Hjernen 129
- Ryggmargen 129
- Nervene 130
- Det selvstyrte og det viljestyrte nervesystemet 131

Hodeskader 133

- Hjernerystelse 133
- Blødninger 133
- Kraniebrudd 134

Hodepine 135

- Årsaker 135
- Symptomer og observasjon 136

Epilepsi 137

- Symptomer og observasjon 137
- Undersøkelser og diagnose 137

Multipel sklerose (MS) 138

- Symptomer og observasjon 138

Parkinsons sykdom 139

- Symptomer og observasjon 139

Demens 140

- Symptomer og observasjon 140
- Ulike grader av demens 141
- Undersøkelser og diagnose 142

ALS 143

- Symptomer og observasjon 143

Hjerneslag 144

- Årsaker 144
- Hjerneinfarkt og TIA 144
- Hjerneblødning 145
- Symptomer og observasjon 145

Undersøkelser og diagnose 148
Behandling og forebygging 148
Observasjoner i den akutte fasen 148

3i Psykiske lidelser 149

Hva er psykiske lidelser? 150
Symptomer og diagnose 150
Normalt og unormalt 150

Behandling av psykiske lidelser 152

Angst 154

Symptomer 155
Hva kan du gjøre? 156
Observasjoner 156
Tiltak 156

Depresjon 158

Symptomer 158
Observasjon 159
Tiltak 160

Bipolar lidelse 161

Symptomer og observasjon 161
Behandling 161

Schizofreni 162

Årsaker 162
Symptomer og observasjon 162

Personlighetsforstyrrelser 163

Symptomer eller trekk 163
Behandling 163

Spiseforstyrrelser 164

Selvskading 166

Selv mord og selvmordsforsøk 167

Hva kan du gjøre? 167

ROP-lidelser 168

4 Medisinsk faglig veiledning og instruks 170

Gjeldende prosedyrer og retningslinjer 172

Ansvarlig lege eller annet autorisert helsepersonell 174

5 Forebygging smittespreiing og sikre god hygiene 176

Å sikre god hygiene 178

Basale smittevernrutinar 179

Handhygiene 180

Når skal du utføre handhygiene? 180
Kva må du gjere før handhygiene? 180

Korleis få god effekt av handhygiene? 182
Handdesinfeksjon er førstevealet 182
Handvask når hendene er synleg ureine 183

Hostehygiene 184

Personleg verneutstyr 185

Hanskar 185
Vern av munnen og nasen 186

Pasient- og brukarnært utstyr 187

Desinfeksjon 187
Skyljerom/desinfeksjonsrom 188

Smittevern og regelverk 189

Meldeplikt for smittsame sjukdommar 191
Utbrot 192

6 Helsefaglege støttefunksjonar 194

Helsefaglege støttefunksjonar 196

Logistikk 196
Handtering og transport av gass 197
Transport av prøver og blodprodukt 198
Avfallshandtering 199
Frakt av medisinar frå apotek 199
Gjeldande retningslinjer og instruks 200

7 Ethiske dilemma 202

Yrkesetikk 204

Kort om etikk og moral 206

Yrkesetiske retningslinjer og anna regelverk 207

Menneskerettar 208

Lover som tek for seg yrkesetikk 209

Yrkesetisk problemstilling 210

Etisk refleksjon 211

Drøfting av etiske problemstillingar 211
Etisk refleksjon ut frå etiske teoriar 211
Etisk refleksjon ut frå etiske prinsipp 214

Etikk, samtykkekompetanse og maktforhold 215

Etisk drøfting og refleksjon ut frå refleksjonsmodell 215

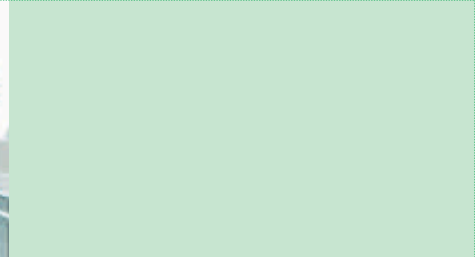
8 Brann, ulykker og HMS-tiltak 218

Brannrisiko 220

Ulykkesrisiko 221

HMS-tiltak 222

Regelverk for HMS-arbeid 223
Internkontrollforskrifta 223
Arbeidsmiljølova 224

Korleis er HMS organisert? 226

Roller og ansvar i HMS-arbeidet 227

Risikovurdering 231

Kartlegg risiko 232

Vurder risiko 233

Risikofaktorar på arbeidsplassen 233

Mekling 238

LØFT-metoden 238

Mobbing 240

Kva seier lovverket? 240

Baksnakking 241

Hersketeknikkar 242

Behovs- og interessekonfliktar 243

Personkonfliktar 243

Verdikonfliktar 243

Rollekonfliktar 244

9 Akutt sjukdom og skade 246

Grunnleggjande førstehjelp 248

Den første pasientundersøkinga, A-B-C-D-E 248

Meir om pust, blodsirkulasjon og bevisstheit 251

Blodsirkulasjon 251

Bevisstheitsnivå 252

Personen er bevisstlaus 254

Personen pustar normalt 255

HLR – når personen ikkje pustar 255

HLR-prosedyren 258

Hjartestartar 260

HLR til barn 262

Aktuelle førstehjelpssituasjonar 263

Samarbeid ved akutt sjukdom og skade 271

Ordforklaringer 274

Stikkord 278

Bildekrediteringer 287

